

Лариса Руснак: «Нам треба кричати, щоб бути почутими»

Бесіду веде Лариса Брюховецька

– Стрічка Олеси Моргунець «Депортація 44–46» вперше в кіно торкається важкої травми – переселення українців з рідних місць. Юрій Борець, що жив в Австралії, вмістив спогади про рідну Лемківщину тих часів у книзі «УПА у вирі боротьби», за якою Олесь Янчук поставив «Залізну сотню». Там йшлося і про ті події. Але то ігровий фільм, хоча й на документальній основі – крім того, в центрі там сотня УПА. У стрічці «Депортація 44–46» – документальний з ігровими елементами, йдеться про насильне виселення мирних жителів зі своїх місць. Вона не прозвучала б так сильно без вашої участі. Скажіть, як вас знайшла Олеся Моргунець-Ісаєнко?

– Олеся запропонувала мені цю роль і розповіла ідею фільму. Ми зустрілися. Я перелякалася, що ми мали всього-на-всього два знімальні дні, а тексту було багато, і він важкий. Як це все можна подолати? Ми багато говорили з приводу сценарію, в мене були якісь питання, в тому числі до співавтора сценарію Тараса Лазера, який збирав документи. Всі билися за своє – я з приводу слів, які не зовсім лягали, які слід переставити, а він бився, щоб саме так. Але це добре для роботи. Ця проблема виникає і в пошуку істини у складних питаннях історії стосунків між народами – поляки кажуть своє, ми кажемо своє. І як знайти шлях, в якому нам далі жити? Все одно змішуються родини, туди поїхав – закохався, а там земля не та. Намішано, і все через емоції. Як донести, що ти відчуваєш?

– По тому, як глядачі просто завмерли після фільму, і як висловлювалися після нього, як згадували розповіді батьків про депортацію. Це означає, що робота вдала. Як думаєте, чи є якісь перспективи вийти на міжнародні фестивалі?

– Я думаю, що треба просто кричати на весь світ, просувати цей фільм, показувати на всіх можливих і неможливих фестивалях – хочуть чи не хочуть за рубезем знати про ці проблеми. Ми повинні це робити. Зі свого боку можу сказати, що у стрічці чимало приводів обмірковувати, що з нами зараз відбувається! Я себе не сприймаю як акторку, я не можу дивитися свої роботи. Мені зробити, і краще не дивитися. Чому? Коли я з бабусею Зосеєю говорила про її життя (тоді вся родина переїхала сюди), вона ніколи не говорила про ті часи, боялася. Страх поселився в нас так сильно! І він залишиться, якщо не будемо кричати про пережите, проговорювати, що ми відчуваємо. До речі, я раніше думала про акторство, але це стосується кожної

Лариса Руснак, Ірина Скрипнікова у фільмі «Депортація 44–46». Режисерка Олеся Моргунець-Ісаєнко. 2021.

людини: треба сидіти і чекати, поки на тебе звернуть увагу, поки побачать і оцінять. Ніхто ніколи не побачить. А треба інакше. Наприклад, коли я побачила виставу Олексія Скляренка «Матінка Кураж», я так захотіла це зіграти, мені не було соромно іти до режисера і його переконувати. А це дипломна вистава, її показали кілька разів і вона зникла. 16 липня в Ади Миколаївни Роговцевої день народження, йтиме вистава «Свідок про життя» за її книжкою. А три чи чотири роки тому в театрі ім. І. Франка робили її ювілейний вечір, і Катя Степанкова каже: «От якби станцювати цей дует Кураж!» – бо воно в контексті вечора лягало ідеально. Олексій каже: «В нас його нема». Залишався до вечора один день, а той танцювальний дует, досить складний, трагічний. А я кажу: «Може, спробуємо?» І я перла так... Ні, відмовився. А о 12-й ночі телефонує Катя і каже: «Ада його переконала. У вас завтра репетиція об одинадцятій». Ми за п'ять годин зробили те, що було не реально – таке було сильне бажання. І вистава – емоційна, актуальна – набирає іншого сенсу, вже як доросла.

А щодо фільму, то його просто необхідно показувати.

– Безперечно, але за моїми спостереженнями, на найбільш рафі-

нованих фестивалів відбирають і нагороджують те, що болить європейським державам. Навала біженців, наркотрафіки, а бали, зокрема, українські... Крім того, в нас мало режисерів, як Олеся, які б до цього зверталися.

– Я мала досвід роботи в міжнародному журі на Одеському МКФ (онлайн) – було нелегко, боялася англійською говорити, але з першої секунди відчула в собі сили, що можу доводити їм, чому важливо на міжнародному рівні визнати «Атлантиду» Валентина Васяновича – і я щаслива, що він переміг. Треба перти силою, і їм не буде куди діватися. Нам треба довести нашу правду. Тут Олеся просуває – тендітна дівчина, і яку має силу! Які теми піднімає! Вона немов травичка через асфальт, яка росте і хоче жити.

– Якщо в попередньому її документальному фільмі про Грубешівську операцію вона розповіла локальну історію, то тут охоплено великий і неосвоєний у кіно матеріал. Це серйозна робота, чітко вибудована історія. Тут відчувається і сценарна, і режисерська майстерність, використано чимало засобів – архівні документи, забута кінохроніка тих часів.

– Мені сподобалося, що і анімація там доречно, і незаперечні документи. І театральна реставрація тих подій. Воно ніби театральне, але вона так це зробила, що емоційно воно працює.

– Згадаю нетипову енкаведистку, яка допитувала вашу героїню. Непросто було правдиво показати той контакт, який виникає між вашими героїнями.

– Це Ірочка Скрипнікова, вона працює в театрі на Лівому березі. Треба було в кадрі заспівати колискову. Вона так тонесенько зайшла в другий голос. Якщо прислухатися, то це не просто терція банальна. Там інший інтервал, і вона це відчуває, і це просто перерізає серце.

– Несподіваним є фінал вашої розмови. Ваша героїня своєю відповіддю пододала упередження, стіну, яка їх розділяла. Це дуже важливо, бо від фіналу залежить сприйняття всієї речі. Я дуже рада була побачити вас на цьому фестивалі. Дякую за розмову і за вашу прекрасну роботу у фільмі «Депортація 44–46».

26 червня 2021. Трускавець

Олеся Моргунець-Ісаєнко: любов'ю можна домогтися більшого

Розмовляв Юлій Швець

З молодою режисеркою Олесею Моргунець-Ісаєнко ми зустрілись на фестивалі «Корона Карпат», де вона презентувала свій новий документальний фільм «Депортація 44–46», який був схвально прийнятий публікою. До цього у неї вийшла іще одна актуальна документальна стрічка «Рубіж. Грубешівська операція», а також повнометражний дебют в ігровому кіно – «Казка про гроші» за повістю Володимира Короленка.

– У «Депортації» відчутна позиція. Чи були у вас особисті мотиви для роботи над цією історичною тематикою: боротьбою УПА і її взаємодією з АК у фільмі «Рубіж» та темою виселення українців з їх етнічних земель в інші регіони?

– Тарас Лазер, сценарист обох фільмів, родом із Херсонщини, у нього таких мотивів, наскільки я знаю, не було. У мене ж це, як кажуть, щось «кармічне». Мого діда, коли йому було п'ятнадцять років, відправили з села Яблунівка під Прилуками в Латвію воювати з «лісовими братами». У діда вибору не було: за ухилення – розстріл. Там, у лісах, його контузило. Взагалі, з усього їхнього класу випуску 1945 року в живих залишилось тільки двоє – мій дід і його товариш. Ось зараз я своїми фільмами, мабуть, і спокуюту гріхи предків.

– Як складалася робота над цим диптихом? У кого з'явилась ідея такого кіно?

Олеся Моргунець-Ісаєнко (в центрі) під час зйомок фільму «Казка про гроші». Київська кіностудія ім. О. Довженка, 2017.